

Edebiyat İncelemelerinde Tarihe Yeni Bir Dönüş

Towards A New Turn To History in Literary Studies

Dr. Rümeyşa Çavuş*

Öz

Yeni Tarihselcilik güç ilişkilerini her türlü metin için en uygun bağlam olarak gören bir eleştirel yaklaşımdır. 1980'lerin başında Stephen Greenblatt tarafından şekillendirilen bu yöntem, biçimsel yaklaşımlara bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Tarih ve kültür kavramlarını yeniden yorumlayarak edebiyat incelemelerine yeni bir bakış açısı getirmiştir. Yeni Tarihselciler edebiyatı, politik, toplumsal, dinsel ve kültürel güç ilişkilerinin etkileşimi bağlamında ortaya çıkan bir ürün olarak tanımlar. Belirli bir dönemin dilbilimsel, kültürel, toplumsal ve politik yelpazesini daha derin bir şekilde algılayabilmek için sadece edebi metinlerin yeterli olmadığını ve edebiyatın aynı döneme ait her alandan değişik metinlerle birlikte incelenmesi gerektiğini savunur. Yeni Tarihselci yöntem tarih ve edebiyat arasındaki sınırları kaldırır. Tarihin de edebiyat gibi seçme ve ayıklama işleminden geçtikten sonra yazıldığına dikkat çeker. Marksizm ve Antropoloji gibi alanlardan etkilenmiş olan eleştirmenler Marksist düşünürlerden ideoloji ve güç ilişkileri konusunda ve Antropologlardan ise insanın bir kültür ürünü olduğu fikrinden yararlanmışlardır. Yeni Tarihselcilere esin kaynağı olan en önemli isim ise Michel Foucault'dur. Foucault eski tarihsel bakış açısını sert bir şekilde eleştirerek, tarihte süreksizlikten bahseder. Bu makalenin amacı edebiyat incelemelerinde önemli bir hareket haline gelen Yeni Tarihselciliği tanıtmaktır.

* Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi

Abstract

New Historicism is a critical approach which considers power relations as the most important context for all kinds of texts. This theory was formulated in the early 1980's by Stephen Greenblatt as a reaction to formalistic approaches. By reinterpreting the notions of "history" and "culture", New Historicists brought a new outlook on literary studies. They define literature as a product of political, social, religious and cultural power operations. New historicism requires the study of literary texts in relation to other texts from various fields. The practice shifts the border between literature and history claiming that like literature history passes through a process of selection. New Historicism was influenced by both Marxism and Anthropology and focused on concepts such as ideology, power relations and culture. The main influence on New Historicism was Michel Foucault. Foucault's views on the concept of discontinuity in history made a great contribution to the theory. The ultimate aim of this paper is to introduce New Historicism which has become an influential practice in the discipline of literary studies.

Yeni Tarihselcilik 1980'lerin başında "Yeni Eleştiri"ve "Yapısalcılık" gibi biçimsel yaklaşımlara bir tepki olarak ortaya çıkan bir tür eleştiri yaklaşımıdır. Bu eleştirel yaklaşım, metnin tarihsel bağlamdan koparılıp zaman ve mekandan bağımsız, evrensel bir çerçevede incelenemeyeceği fikrini dile getirerek, metnin içinde üretildiği tarihi ve kültürel koşulların önemini vurgular. Uzun zamandan beri "tarih" ve "kültür" gibi iki önemli kavramın edebiyat eleştirisinden uzaklaştırıldığını düşünen bir grup eleştirmen, bu iki kavramı yeniden yorumlayarak edebiyat incelemelerine yeni bir bakış açısı getirmiştir. Bu yöntem ilk olarak Amerikalı eleştirmen Stephen Greenblatt tarafından ortaya atılmıştır. Greenblatt'a göre, edebi eserler "güçlerin çatıştığı ve sürekli değişen çıkarların söz konusu olduğu alanlardır ve her an devrilme ve yıkılma hissi uyandıran durumlardan ibarettir." (Ed. Vincent B. Leitch, 2001:2250) Yeni Tarihselciler edebi metni birbiriyle çatışan isteklerden ve birbirine zıt değerlerden oluşan toplumsal denizin içine atılmış bir tekne olarak görürler.

Yeni Tarihselcilik yaklaşık kırk yıl önce ortaya çıkan tarihselcilik eleştiri yaklaşımından farklı bir boyut içerir. Yeni Tarihselciler, tarihselcilere oranla geçmişte yaşanmış olay ya da gerçeklerle daha az ilgilenirler. Bunun nedeni geçmişte gerçekleşmiş olan olayların nesnel bir şekilde yansıtıldığı konusunda kuşku duymalarıdır. Yeni Tarihselciler, tarihin mutlak gerçekleri yansıtacak kadar nesnel olmadığını savunurlar. Serpil Opperman'ın Postmodern Tarih Kuramı'nda bahsettiği gibi, "Tarihin bilimsellik iddiası, tarihinin olayları bir seçme süreci sonucu belli bir düzen

içinde anlatıya çevirmesiyle zaten yıkılmaktadır. Yalnızca seçme ve ayıklama işleminin kendisi tarihin ne denli nesnellikten uzak olduğunu göstermektedir." (1999:8) Aslında bu anlamda edebiyat ve tarih arasında fark yoktur. Bu doğrultuda, Yeni Tarihselciler edebiyat ve tarih arasındaki sınırları kaldırır. Yeni Tarihselcilerin karşı çıktığı diğer bir nokta ise, tarihselcilerin edebiyat metnini toplumsal ya da entelektüel zemine oturtarak incelemeleri ve incelenen edebi metnini dönemin karakteristik dünya görüşünün bir yansıması olarak görmeleridir. Geçmiş "dönemsel eğilimler" olarak algılayan tarihselci eleştirmenler, Rönesans döneminin ya da Reformasyon döneminin, örneğin, tek egemen inanış sisteminden oluştuğunu varsayar. Yeni Tarihselci bakış ise edebiyatı belirli bir zamanın ve yerin kültürünü oluşturan kurumların, toplumsal uygulamaların ve söylemlerin bir parçası olarak görür. Ayrıca geçmişin farklı görüşlerden, değerlerden ve eğilimlerden oluştuğunu ve bunların çoğu kez birbirleriyle çatıştığını öne sürer. (Brannigan, 1998:31)

Yeni Tarihselciliğe göre edebiyatı kısaca şöyle tanımlayabiliriz: edebiyat politik, toplumsal, dinsel ve kültürel güç ilişkilerinin etkileşimi bağlamında ortaya çıkan bir üründür. Bu nedenle, edebi metinlerin estetik değerler doğrultusunda incelenmesi yeterli değildir. Yeni Tarihselcilik belirli bir dönemin dilsel, kültürel, toplumsal ve politik yelpazesini daha derin bir şekilde algılayabilmek için, edebiyatın aynı döneme ait her alandan değişik metinlerle birlikte incelenmesi gerektiğini savunur. Böylece Yeni Tarihselci yaklaşım edebiyat ve diğer metinler arasındaki ayrımı kaldırır. Bu bağlamda Yeni Tarihselcilik akımının öncülerinden olan Louis Montrose'un "metinlerin tarihselliği ve tarihin metinselliği" (1989:20) tanımı önem kazanır. Montrose, tarihin bir dizi sabit ve nesnel gerçeklerden oluşmadığını ve karşılıklı etkileşim içinde olduğu edebiyat gibi yorumlanması gereken bir metin olduğunu belirtir. Diğer taraftan, herhangi bir metin yüzeysel gerçekleri yansıtıyor olsa da aslında belirli bir döneme ait tarihsel koşulların "ideolojik ürünleri"nden ya da "kültürel oluşumları"ndan oluşur. Daha önce de belirtildiği gibi, Yeni Tarihselcilik, edebiyat ve tarih arasındaki farkı yok ederek, bu iki disiplin arasında karmaşık bir etkileşim yaratmaktadır.

Yeni Tarihselciliğin her türlü metni toplumsal ve politik oluşumların işlevsel bileşimi ve ürünü olarak görmesi Marksist düşünceden etkilendiğinin bir göstergesidir. Marksizm, tarih olgusunu en basit anlamıyla tek ve evrensel olarak nitelendirir ve her tarihin egemen ekonomik grubun menfaatlerinin tüm toplumun menfaatleri gibi yansıtıldığı, işçi sınıfının menfaatlerinin temsil edilmediği ya da azınlık bir grup olarak nitelendirildiği sınıf çatışması olarak gösterdiğini dile getirir. Kısaca Marx "her dönemin egemen düşüncelerinin o dönemin egemen sınıfının düşünceleri" olduğunu söylemiştir. (Marx and Engels,1991:50) Her türlü toplumsal olayı ekonomik

düzele indirgeyen Marksist düşünce, ekonomik üretimin, örneğin kapitalizm ya da feodalizm gibi, kültürel üretimin idare şeklini belirlediğini dile getirir. Bu anlayışa göre tüm düşünceler, değerler ve kültürel biçimler, ekonomik alt yapının oluşturduğu üst yapı kurumları tarafından belirlenir. Diğer bir deyişle, ülkenin benimsediği ekonomik alt yapı, o ülkenin üst yapı kurumlarını yani ahlak, hukuk, din ve sanat kurumlarını şekillendirir. Marx'ın kültürel yansımanın işlevi konusundaki fikirleri de Yeni Tarihselciliğe ışık tutmuştur. Marx, kültürün politikadan ayrı özerk bir varlık olarak algılanmasının, kültürün bir kontrol mekanizması olduğu fikrini örtbas etmek için öne sürülmüş bir hayal ürününden başka bir şey olmadığını, egemen sınıfın, kültürel yapıları kullanarak kendi çıkarlarını tüm insanlığın çıkarlarıymış gibi gösterdiğini söyler. Böylece dolayısıyla ideolojiyi belirleyen de egemen sınıf olmaktadır.

Yeni Tarihselciliğin temel aldığı eleştirmenlerden biri olan Marksist düşünür Louis Althusser ise Marx'ın "alt-yapı"yı mutlak belirleyici olarak saptayışını fazla katı bularak "alt-yapı/üst-yapı kurumları" modelini, ekonomi ve ideolojinin karşılıklı etkileşim içinde olan bir ilişki doğrultusunda görmeyi daha uygun bulur. Louis Althusser ideolojinin manevi bir olgu olmadığını ve somut temellere dayandığını öne sürer. (1971:155) İdeolojinin bir hayalden ibaret olmadığını ve okul, kilise, basın, ordu, sivil örgütler, siyasi partiler ve adalet kurumları gibi mekanizmalardan oluştuğunu dile getirir. Her türlü ideolojinin maddeci bir varlığa eşlik ettiğini söyler. Örneğin Tanrı'ya inanan kimse, inancını uygulamaya geçirmek için kiliseye gider, ayine katılır, diz çöker, dua eder ve günah çıkarır. Şayet hukuka inanan bir insan ise, hukukun kurallarını tamamen benimser ve bu kurallar ihlal edildiğinde sokağa çıkıp gösteri yapmaya hazırdır. Bütün bu örnekler kişilerin düşüncelerinin hareket geçtiğinin ya da geçmesi gerektiğinin göstergesidir. (1971:156-58) Edebiyat da toplumdaki kurumların bir yansıması olduğu için, içinde bu ideolojileri barındırır. İdeoloji ve edebiyat arasında bağlantı kuran Althusser, edebiyatın ideolojiyi tamamen ve doğrudan yansıtmadığını savunur. Neticede edebiyatın bir sanat eseri olması nedeniyle içinde bulunduğu ideolojiyi kendi sanatsal kuramları ve biçimleri doğrultusunda yoğurarak yansıttığını savunur.

Edebiyat, tiyatro, tarih gibi her türlü kültürel biçim arasındaki ilişkiyi tanımlamaya ve anlamaya çalışan Yeni Tarihselciler antropolojinin çalışmaları ile yakından ilgilenmiştir. John Brannigan'm bahsettiği gibi, Yeni Tarihselcilerin geçmişte aradıkları "gösterge sistemleri" aslında antropologların bir başka kültürde aradıkları "gösterge sistemlerine" benzer. Bir bakıma Yeni Tarihselcilik tarihsel ve edebi çalışmaları incelemekle birlikte, antropolojik çalışmalardan da yararlanır çünkü bu akımın

uygulayıcıları bir kültürün diğer bir kültürle karşılaşması ile yakından ilgilenir. Ancak bir kültür ile başka kültür arasındaki uzaklıkta göz ardı edilmemektedir. (1998:32) Antropolojik çalışmalardan yararlanan Stephen Greenblatt **Marvelous Possessions** adlı kitabında sözü geçen antropolojik bakış açısını Avrupalı kaşiflerin Yeni Dünya'ya karşı gösterdikleri tepki bağlamında "şaşkınlık" metaforunu oluşturarak somut bir şekilde gösterir. Greenblatt kitabın başında Bali'de seyahat ederken bir grup Balili köylünün Batı teknolojisinin temel aygıtları olan televizyon ve video'yu sadece kendi dinsel törenlerini ve kültürlerini göstermek için kullanarak nasıl kendi kültürlerine özümsettiklerini gözlemlediğinde duyduğu şaşkınlıktan söz etmektedir. Şaşkınlığının temelinin beklentisinin tam tersine bir durumla karşılaşmasından kaynaklandığını söyler. Çünkü Bali Kültürünün Batı teknolojisinin ve dolayısıyla Batı kültürünün etkisi altında kalacağını varsaymıştır. Kendisinin ya da Kolomb'un ve Diaz'ın yaşadıkları "şaşkınlık", kişinin bir kültür hakkında öğrendikleri ya da inceledikleri ile o kültürün gelenekleri ve görenekları arasında ki mesafeden kaynaklanmaktadır.

Kültür ve edebiyat arasındaki ilişkiye başka bir açıdan bakan, antropolog Clifford Geertz, Yeni Tarihselcilerin dikkatini insanların birer "kültürel ürün" olduklarını iddia ederek çekmiştir. Geertz, popüler antropolojik varsayımların aksine, kültürün insan hayatına sonradan eklenmediğini, insanların oluşumuna katkıda bulunan temel öge olduğunu savunmuştur. Bu noktada Michel Foucault'nun, da Clifford Geertz gibi insanın tarih öncesi evrensel bir varlık olduğuna dair yaygın düşünceye karşı çıktığını belirtmeliyiz. Foucault'ya göre annelik içgüdüsünden bireyle ilgili tüm kavramlara kadar her şey kültürel söylemlerin ve toplumsal süreçlerin bir ürünüdür.(2000:24)

Geertz'in "The Impact of the Concept of Culture on the Concept of Man" adlı makalesinde insanın kültürden bağımsız bir ortamda yetişmesi durumunda, birkaç yararlı içgüdü olan, çok az sayıda duyarlılıkları olan ve hiç akli olmayan işlevsiz bir yaratık haline geleceği savunulmuştur. Geertz'e göre merkezi sinir sistemimiz büyük oranda kültür ile etkileşim halinde geliştiği için davranışlarımızı yönlendirebilmekte ve yaşadıklarımızı düzenleyebilmektedir. (1998:7) Diğer bir deyişle, insan kültür aracılığıyla kendini tamamlayana kadar, hayvandan çok farklı sayılamaz. İnsan ile ilgili bu saptamalar "kültür" nosyonunu baz alan Yeni Tarihselciler için beraberinde yeni açılımlar getirmiştir. Edebiyatın temel unsuru olan insanı anlayabilmek için önce doğru bir tanımının yapılması gerekir. Cevaplanması gereken soru insanın tarih öncesi evrensel bir varlık mı, yoksa tamamen içinde bulunduğu kültür tarafından yörgülen bir birey mi olduğudur.

Geertz'in üstünde önemle durduğu diğer bir nokta ise insanı prototip olarak gören Klasik Antropolojiyi eleştirmesidir. Klasik Arkeologlar örnek bir insan şekli, bir arketip, Platonik bir idea yaratma çabasındaydılar. Bireysellik gariplik olarak ya da değişmez ve örnek olan modelden sapma olarak nitelendiriliyordu. (1998:8) Ancak Geertz'e göre tarihsel süreç içinde yer almış ünlü kişilerin arasındaki farklılıklar düşünüldüğünde bile bunun olanaksız olduğu anlaşılır. Bu tür bir yöneliş bireyler arasındaki ya da gruplar arasındaki farklılıkları göz ardı etmek anlamına gelmektedir. Geertz kültürel formları ve sembollerini incelerken detaya ve farklılıklara dikkat etmek gerektiğini söyler. Kalıplaşmış etiketleri, metafizik modelleri bir kenara iterek sadece farklı kültürlerin niteliğini kavramakla kalmayıp, her kültür içindeki değişik bireylerin de kişiliklerini anlamaya çalışmamız gerektiğine dikkat çeker. Genele giden yol, bir başka deyişle, bilimin temeline giden yol özel olandan, somut olandan ve ayrıntıdan geçer. Bu düşünce daha önce Erich Auerbach tarafından **Mimesis** adlı kitabında yer alan incelemelerde yansıtılmıştır. Auerbach çeşitli edebi eserlerden birer yada birkaç paragraf olarak bu metinlerin tamamı hakkında yorum yapmıştır. Auerbach'a göre tüm detaylar, hatta garip yada marjinal görünenler bile bir bütünün gerçek doğasını ortaya çıkarmak için gerekli ipuçlarını barındırmaktadır. Auerbach edebiyattan aldığı küçük alıntılar sayesinde bütün bir kültürü gözler önüne sermeyi başarmıştır. Geertz'in, Auerbach'ın bu inceleme yöntemine getirdiği yenilik ise analiz edilecek metinlerin sadece edebiyat ile sınırlı kalmamasıdır. Geertz bir bakıma edebiyatı daha geniş bir semiotik sisteme oturtmak ister ve dolayısıyla kültürü edebi bir metin olarak görür.

Geertz'in "oylumlu betimleme" (thick description) olarak adlandırdığı bu analitik yöntem, Yeni tarihselciliğin eleştirisi yaklaşımlarından biri haline gelmiştir. Yeni Tarihselci eleştirmen edebi olan ve olmayan edebi metinler arasındaki alış-verişten yola çıkarak detaya inmek gerektiğini savunur ve bunun neticesinde geçmişin dilsel, kültürel ve toplumsal yapısının daha kolay çözümlenebileceğine işaret eder. (Brannigan,1998:34) Böylece geleneksel tarihin ilgi alanı olan büyük savaşlar, kahramanlar ve liderler yerine, Yeni Tarihselciler evlilik tarihçesi, dini inanç, eğlence törenleri ve gelenekleri, kumar kültürünü yada köle ticareti gibi geleneksel tarihin göz ardı ettiği olaylarla ilgilenir. Gizli kalmış -tarihsel metinlerde yer almayan-tarihi açığa çıkarma çabası Yeni Tarihselci eleştirmenin enerjisini kadınların dünyası, azınlıklar, deliler ve suçlular üstünde yoğunlaştırmasına sebep olmuştur. (1998:35)

Ünlü sosybilimci Edward Said ise **Kültür ve Emperyalizm** adlı kitabında emperyalist kültürün oluşmasında ve yaygınlaştırılmasında antropologların, tarihçilerin, bilim adamlarının yanı sıra edebiyatçıların ve

entelektüel kesimin de önemli rol oynadığını savunur. Said'e göre, öyküler, sömürgeleştirilen halkların, kendi kimliklerini ve kendi tarihlerinin varlığını öne sürmekte kullandığı bir yöntemdir. (1995:13) Emperyalizmin egemen olduğu topraklar bağlamındaki uygulamalar anlatı yoluyla dile getirilmiştir.

Ulusların kendilerinin birer anlatı olduğuna dikkat çeken Said, bu düşünceleriyle metinlerin tarihselliğine işaret eder. Örneğin Auerbach'ın **Mimesis** adlı kitabını her ne kadar saygın bir eser olarak görse de değişik ülke edebiyatlarının metinlerini incelerken Auerbach'ın Avrupamerkezci bir tutum takınmasını ve Asya, Afrika ve Latin Amerika'ya ait metinlere değinmemesini eleştirir. Her ne kadar Auerbach ulusçuluktan yada sömürgecilikten bahsetmemiş olsa da bir çok Avrupalı düşünür gibi Batı insanını ve kültürünü yücelttiği ortadadır.(1994:92) Karşılaştırmalı edebiyat demek dünya edebiyatları arasındaki etkileşimden bahsetmek demektir. Ancak bilgi kuramı açısından bakıldığında Avrupa'nın ve Avrupa Latin Hıristiyan edebiyatlarının tepede ve merkezde yer aldığı, böylece bir tür hiyerarşi oluşturulduğu görülmüştür. Said'e göre böyle bir kültür anlayışının ortaya çıkardığı en önemli sorun insanın kendi kültürüne tapınması ve diğer kültürleri hor görmesidir.

Edward Said, emperyalist kültür ile edebiyatın en çok iç içe olduğu edebiyat biçiminin roman olduğunu savunur. Burjuva toplumunun bir kültür ürünü olan romanın Batı toplumunu fethetmek için bir araç olarak kullanıldığını dile getirir. İlginç bir noktaya değinerek, İngiltere'de roman türünün, baş kahramanının Hıristiyanlık ve İngiltere adına hak iddiasında bulunarak kendi yönetiminde yeni bir dünya kurduğu **Robinson Crusoe** ile başladığına dikkat çeker. Ayrıca, bu romanın biçem ve biçim bakımından onaltıncı ve onyedinci yüzyıllarda büyük sömürgeci imparatorlukların temellerini atan keşif gezileriyle doğrudan bağlantılı olduğunu savunur.(1994:126) Edward Said bu bağlamda roman türünün neredeyse ansiklopedik özellik taşıyan bir kültür ürünü olduğunu söyler. Roman olgusunu sadece burjuva toplumunun entrika mekanizmasını içermekle kalmayıp, bu toplumun kurumlarını ve bu kurumların otoritesine bağlı "bütün bir toplumsal göndergeler sistemini" içerdiğine dikkat çeker. Roman kişilerinin de bu toplumun kuralları ve gelenekleri çerçevesinde hareket ettiklerine değinen Said, karakterlerin "girişimci burjuvaların belirgin özelliği olan hareketliliği ve enerjii" sergilediklerini dile getirir. Bu nedenle romanları ya -taşkın enerjisiyle hiçbir kalıba sığmayan- kahraman ölümüyle, ya da Austen, Dickens ve Thackeray'nin romanlarında olduğu gibi genellikle evlenme ya da kimlik sorununu aşmayı başaran roman kahramanının istikrar kazanmasıyla sona erer. Edward Said'in edebiyat eserlerinin birer kültür olduğu düşüncesi Yeni Tarihselcilere önemli bir bakış açısı kazandırmıştır

Yeni Tarihselci yaklaşıma yön veren en önemli ve en etkili isim Michel Foucault'dur. Foucault "delilik", "cinsellik" ve "disiplin" üzerine son derece önemli çalışmalar yapmakla ün kazanmıştır. Yazılarında bir çok insanın ilgilenmediği ya da göz ardı ettiği alanlara dikkat çeken Foucault, böylece Yeni Tarihselci eleştirmenin tarihsel araştırmaları yeniden gözden geçirmesi konusunda öncülük yapmıştır. Foucault'nun tarih konusundaki görüşleri, Friedrich Nietzsche'nin "gerçek" tarih kavramından etkilenmiş olduğunu gösterir. Foucault da Nietzsche de tarihi gelişen ve günümüze kadar gelen ileri bir hareket olarak algılamazlar. Ya da tarihi belirli bir noktadan başlayan ve kesin bir bitiş noktası olan soyut bir fikir ya da idea olarak görmezler.

Foucault, geleneksel tarih anlayışına karşı çıkarak "süreksizlikten" bahseder. Ona göre "süreksizlik" bir tarihsel dönemden bir başka tarihsel döneme geçişte olguların artık aynı tarzda algılanmaması, betimlenmemesi ve sınıflandırılmaması gerektiğini dile getirir. (200:48) Hegel ve Marx'ın bütüncül tarih anlayışının tersine, yani tüm fenomenlerin tek bir merkez, ilke ya da dünya görüşü etrafında toplanması düşüncesinin aksine, Foucault geçmiş ve bugün arasındaki kopuklukların bütüncül tarih anlayışını nasıl yok ettiğinden bahseder. Klasik ve Klasik Öncesi anlayışa göre tarih olgusu "süreklilik", "gelenek", etkileşim" ve "evrim" kavramları içerirken, "yeni tarih" görüşü "süreksizlik", "kopma", "dönüşüm" gibi kavramları içerir. Foucault, geleneksel tarihçinin geçmişin izini kesintisiz bir süreçmiş gibi sürmesine itiraz eder. Ve Nietzsche'nin bahsettiği "gerçek tarih"e ulaşabilmek için, geleneksel tarihçilerin yaptığı gibi geçmişe uzanan izleri sonuna kadar izleme olanağı veren bir yöntemi kullanmak yerine, tarihsel olguların yer aldığı zaman içindeki konumlarını derinlemesine incelemenin daha doğru olacağını dile getirir.(2000:112) Batı düşüncesini "Rönesans", "Klasik", "Modern" ve "Postmodern" diye dört büyük döneme ya da "epistem"e ayıran Foucault, "yeni tarih" in görevinin, söz konusu dönemlerin ya da evrelerin içindeki kopuklukları, iniş çıkışları ve dengeleri yeniden gözden geçirmek olduğunu söyler.

Yeni Tarihselciler'e esin kaynağı olan Foucault'nun, tarihi bir anlatı formu olarak görmesi ve öyküleştireilmiş yapısından bahsetmesiyle, makalenin başında da söz edildiği gibi, tarihin nesnellikten uzaklığına dikkat çekmiştir. Tarihin hem tarihçiden hem de tarihçinin içinde yaşadığı zamandan ya da kültürel bağlamdan uzak kalamayacağını altını çizen Foucault, tarihsel bilginin hiçbir zaman doğa bilimlerinde olduğu gibi somut bilgi konumunda olmayacağı gerçeğini vurgular ve tarihçinin hem kendisine hem de okuruna karşı dürüst davranmak amacıyla, nesnellik iddiasında bulunmaması gerektiğine işaret eder.(2000:123)

Yeni Tarihselcilere yol gösteren bir başka düşünce ise Foucault'nun tarihi, "güç" (power) kavramı çerçevesinde değerlendirmesi ve güç ile gerçeklik arasında bağlantı kurmasıdır. Foucault bu bağlamda Marx'la benzer bir düşünceyi paylaşır: siyasi mücadele yoluyla "güç" elde etmek için birbiriyle rekabet içinde olan irade dışında, "gerçek" diye bir şey yoktur. Ancak Foucault'ya göre "güç" bir dizi karmaşık kuveti temsil eden bir olgudur. Bir başka deyişle, zalim bir aristokratın kullandığı "güç" bile bütünüyle kendisine özgü değildir; çünkü o da "güç" ü oluşturan söylemler ve uygulamalar tarafından şekillendirilmiştir. Foucault, **The History of Sexuality** adlı kitabında, Viktorya dönemi ile bağdaştırılan cinselliğin sansüre uğraması konusunda kimin, hangi yasaların ya da hangi kurumların bu yasağı koyduğundan ziyade, bu sansürün neden uygulandığının tartışılması gerektiğini savunmaktadır. Diğer bir deyişle, üstünde durduğu, cinsellik söyleminin "güç" ilişkilerinin ortaya çıkış biçimi olduğunu dile getirir. (1981:98)

Yeni Tarihselci eleştirmenler sadece birbirleriyle savaşan monarşiler arasında geçen güç oyunlarıyla ilgilenmekle kalmaz, aynı zamanda kendi kendini düzenleyen ideolojiler içindeki gücün işlevini de inceler. Gücü karmaşık hale getiren sebep ise kişinin kendisini kontrol etmesi ve baskı altındaki duygularını ve arzularını düzenlemesidir. Bu düşünce gücün baskıcı olma ihtiyacını ortadan kaldırır. Egemen ideolojik sistemin çıkarlarına sahip çıkmak ya da sistemin arzularına boyun eğmek için herhangi bir askeri ya da fiziksel güce gerek yoktur; çünkü ideolojik ve dilsel açıdan şekillendirilen kişi kendini denetim altında tutacaktır. Yeni Tarihselci Yaklaşım hiçbir bireyin, grubun ya da kültürün dil ve toplum dışında kalamayacağına dikkat çeker. Dil ve toplum bir kontrol mekanizması olarak görev yapmaktadır. Sonuç olarak da egemen ideolojik sisteme karşı koyma eylemi kontrol mekanizmalarının dışına çıkamaz. Ancak bu saptama karşı koymanın ya da Yeni Tarihselci yazılarda sıkça dile getirildiği gibi yıkıcı gücün var olmadığı anlamını taşımaz. Yeni Tarihselcilere göre, yıkıcı güç, gücün çıkarları doğrultusunda oluşur. Greenblatt "Invisible Bullets" adlı makalesinde "gücün devrilmeye ihtiyacı olduğunu aksi taktirde kendini haklı çıkaracak bir fırsat yakalayamayacağını ve kendini belli edemeyeceğini" söylemiştir. (1992:92) Yeni Tarihselciler gücün yayılma fikrini Foucault'dan almışlardır, "Güç her yerdedir; her şeyi kucakladığı için değil, her yerden geldiği içindir." (1981:93) Yeni Tarihselciler yine Foucault'dan esinlenerek bir dönemden diğer bir döneme geçerken gücün hangi şekle büründüğünü saptamaya çalışırlar. Bir çok eleştirmen Rönesans Dönemi üzerinde yoğunlaşır ve Foucault'nun kavramlarını kullanacak olursak modern öncesi episteme'den modern episteme'e kadar olan dönemi inceler.

Yeni Tarihsevcilerin neden Rönesans kültürüne yöneldikleri sorusuna kısaca şu yanıtı verebiliriz. Rönesans'ın farklı dönemlerde farklı algılanış şekli Yeni Tarihsevcilerin tarih anlayışına uymaktadır. Örneğin, Rönesans dönemi uzun zaman on dokuzuncu yüzyılda yaşamış olan Jacob Burckhardt'ın yaptığı tanım doğrultusunda algılanmıştır. Burckhardt'a göre, Rönesans modern ve bağımsız insanın keşfedildiği ve klasik kültürün yeniden canlandığı bir dönemdir. (Jean.E.Howard,1992:21) Oysa, E.M.W. Tillyard yirminci yüzyılda Rönesans'a yeni bir bakış açısı getirerek, dönemi ortaçağın son aşaması olarak değerlendirir. Foucault ise Rönesans'ı orta çağ ve modern çağ arasında bir geçiş dönemi olarak nitelendirir. Önceki eleştirel yöntemler bu geçiş dönemini geçmiş geleceğe bağlayan bir süreklilik temeline oturturken, Yeni Tarihsevcilik akımıyla Rönesans kültürü süreksizlik kavramıyla ilişkilendirilmiştir. Jonathan Dollimore'ın da ısrarla savunduğu gibi, Rönesans hem Ortaçağ'ın geleneksel değerlerini barındıran hem de modern düşüncüyü yansıtan bir ara dönemdir. Bu durum, Yeni Tarihsevcileri Rönesans metinlerini organik bir bütünlük içinde değil de tarihin göz ardı ettiği detaylar çerçevesinde incelemeye iter.

Rönesans dönemine bakış açılarındaki farklılık Yeni Tarihsevciler'in dönemi gerilimlerin ve çatışmaların olduğu bir alan olarak tanımlamalarına olanak verir. Örneğin, Stephen Greenblatt Rönesans ideolojisinin özgür insan tanımı ile güç ilişkilerinin etkisinde olan sıradan Rönesans dönemi insanı arasındaki boşluğa dikkat çeker. Yeni Tarihsevciler Rönesans dönemindeki güç ilişkilerinden bahsederken iki farklı bakış açısı karşımıza çıkar; edebiyat, özellikle de tiyatro halkın Krala nasıl itaat etmeleri gerektiğini sağlayan bir araç mıdır yoksa tiyatronun gücü otoriteyi yıkmak için kullanılan bir yöntem midir? Tiyatronun otoriteyi yıkmaya çabasına 1601'deki Essex ayaklanmasından hemen önce **Richard II'nin** sahnelenmesini örnek gösterebiliriz. Kraliçe'nin kendisi Richard II ve kendisi arasındaki benzerliğe dikkat çekmiştir ve oyunun kırk defadan fazla açık alanlarda sergilenmesine kızmıştır. (Dollimore, 1992:51) Ve daha bu olaya benzeyen bir çok örnek gösteren Yeni Tarihselci eleştirmenler, incelemelerinde daha çok otoritenin edebiyat yoluyla nasıl sarsılabileceği konusuna özel bir önem vermiştir.

Yeni Tarihselci inceleme yönteminin oluşmasında önemli ufuklar açan Louis Montrose da "Eliza, Queene of Shepheardes" adlı makalesinde, toplumda en güçlü kurum olan devlet ile edebiyat arasındaki paralellığe dikkat çekmiştir. "Pastoral", "Masque" ve özellikle tiyatro gibi edebiyat biçimlerinin içinde bulunduğu dönemin güç ilişkilerini yansıttığı konusunda hemfikir olan bir çok Yeni Tarihselci eleştirmen gibi Montrose da İngiliz Rönesans'ı olarak kabul edilen Elizabeth dönemindeki "pastoral" edebiyat

biçiminin devlet gücünün ve ideolojisinin sembolik bir göstergesi olduğunu öne sürer:

Pastoral edebiyat biçimi, Kraliçe ve halkı için ideal bir buluşma noktasıdır, Kraliçenin büyüklüğünü ve halkın güçsüz olduğunu göstermesi açısından; Onun ulaşılmaz olduğu ve lordlarına, köylülerine, saraydaki hizmetlilerine ve hemşehrilerine karşı bilgili, sevimli ve sevecen olduğu hayalini beslemesi açısından... Bu tür pastoraller güç göstergesinin küçük başarılarıydı. (Ed. H.Aram Veesser; 110-11)

Bu tür eserler, bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde Krallığın görüşünü yansıtmaktaydı. Yani bu metinler sadece halk için bir hayal yaratmakla kalmıyor aynı zamanda Krallığın politikasını da oluşturuyordu. (Brannigan, 1998:58) Aslında Kraliçenin kişiliğinin ve konumunun dönemin kültürünü etkilediğine dair tek örnek bu değildir. Yeni Tarihselciliğin öncülerinden olan Stephen Orgel'in de dile getirdiği gibi, Elizabeth I ve James I dönemlerinde tiyatro ve siyasetin birleşmesiyle birlikte Rönesans tiyatrosu "anti-dramatik" bir konuma getirilmiş ve bunun neticesinde Rönesans tiyatrosunun incelenmesi monarşinin, devlet kurumlarının ve bunun bir parçası olarak kültürel sistemlerin araştırılması ile bir tutulmuştur. (1975:36)

Montrose "A Midsummer Night's Dream and the Shaping Fantasies of Elizabethan Culture" adlı makalesinde Shakespeare'in oyununu dönemin diğer edebiyat eserleri ile karşılaştırarak Elizabeth dönemi cinsellik anlayışını ve cinsiyet sistemini ve bu sistem içinde Kraliçenin konumunu ayrıntılı bir şekilde incelemiştir. Montrose kısaca **A Midsummer Night's Dream (Bir Yaz Gecesi Rüyası)** adlı oyunun güç ve cinsiyet gibi kavramları Elizabeth kültürünün bir parçası olarak yansıttığını savunur. (1992:114) Montrose daha oyunun en başında bahsedilen Amazon mitolojisi ile Kraliçe arasında ki paralellığe dikkat çeker. Bilindiği gibi bu mitolojiye göre iktidarı elinde tutan kadın yönetici gücünü erkeklere hükmederek ve hatta onları yok ederek gösterir. Kraliçe Elizabeth'in de ülkedeki tüm erkekler üzerinde benzer bir güce sahip olduğunu düşünecek olursak, neticede her ne kadar toplum erkek egemen toplum olsa da, her attıkları adım bir kadın hükümdar tarafından izlenmekteydi. Edmund Spenser "The Faerie Queen" adlı eserinde, "the Amazons huge river" ve "fruitfullest Virginia" diye Yeni Dünya'nın iki bölgesinden bahsederken aynı zamanda Elizabeth kültürünün iki arketipine göndermede bulunur: herşeye hakim olan Amazon Kraliçe (kadın savaşçı) ve şefkatli Bakire (virgin) imajlarına. Dolaylı olarak hem Shakespeare'in oyunu hem de Spenser'in yapıtı Kraliçenin bedenini Elizabeth kültürünün haritası ve Elizabeth dönemi iktidar ilişkilerinin yoğunluğu bir alan olarak yansıtır. (1992:123) Kraliçe

Elizabeth erkeksi politik kararlarıyla ve aynı zamanda zarif ve hanımefendi tavırlarıyla, kendi döneminde cinsellik ve cinsiyet sisteminde somut bir paradoks olarak karşımıza çıkar.

Stephen Greenblatt'ın "Resonance and Wonder" adlı eserinde düşüncelerini dile getirerek, Yeni Tarihselcilik akımının özelliklerini kısaca şöyle sıralayabiliriz. Yeni Tarihselcilik, özellikle çözümlenemeyen çatışma ve çelişkiler üzerinde odaklanır. Merkezde bulunan ile ilgilendiği kadar marjinal olanı da dikkate alır. Estetik düzeni övmek yerine bu düzeni oluşturan ideolojik ve maddeci temellerin araştırılmasına yönelmektedir. Yeni Tarihselciler, tuhaf ve belirsiz olana ve göz önünde olmayana ilgi duyarlar: örneğin, rüyalar, popüler ya da soylulara özgü şenlikler, büyücülük, cinsellik üzerine yazılmış eserler, günlükler, biyografiler, hastalık raporları, doğum ve ölüm kayıtları ve delilik ile ilgili anlatılar. Stephen Greenblatt'a göre, yukarıda adı geçen bu kültürel olguların bugüne kadar ihmal edilmiş olması tarihsel bakış açısının ne denli kısıtlayıcı olduğunu gösterir. Greenblatt sonuç olarak, bir toplumun ideolojisinin ya da hayal gücünün ürünü olan bu sembolik ve somut söylemler dikkate alınmadan geçmişe tarihsel açıdan yaklaşılmasının mümkün olamayacağını savunur.

BİBLİYOGRAFYA

- Althusser, Louis. (1996) "Ideology and Ideological State Apparatuses", **New Historicism and Cultural Materialism: A Reader.** (Ed.) Kiernan Ryan, New York: St. Martin's Press,17-21.
- Auerbach Erich. (1953) *Mimesis*. New Jersey: Princeton University Press.
- Brannigan, John. (1998) **New Historicism and Cultural Materialism.** New York: St. Martin's Press.
- Foucault, Michel. (1981) **The History of Sexuality, Volume 1: An Introduction.** London: Penguin Books.
- Geertz, Clifford. (1996) "The impact of the Concept of Culture on the Concept of Man", **New Historicism and Cultural Materialism: A Reader.** (Ed.) Kiernan Ryan, New York: St. Martin's Press, 5-10.
- Greenblatt, Stephen. (1992) "The Invisible Bullets: Renaissance Authority and its Subversion", **New Historicism and Renaissance Drama. Renaissance Self-Fashioning: From More to Shakespeare..** Chicago: University of Chicago Press,1980,40-51.

- Greenblatt, Stephen. (1991) **Marvelous Possessions: The Wonder of the New World**. Oxford: Oxford University Press.
- Leitch, Vincent B. (2001) **The Norton Anthology, Theory and Criticism**. New York: W.W. Norton&Company.
- Marx, Karl and Friedrich Engels. (1991) **Selected Works in One Volume**. London: Lawrence and Wishart.
- Montrose, Louis. (1992) "A Midsummer Night's Dream and the Shaping Fantasies of Elizabethan Culture: Gender, Power, Form". **New Historicism and Renaissance Drama**. (Ed. Richard Wilson), London: Longman, 109-131.
- Montrose, Louis. (1994) "Eliza, Queene of Shepheards". **The New Historicism Reader**. (Ed.) H. Aram Veseer. London: Routledge, 88-115.
- Oppermann, Serpil. (1999) **Postmodern Tarih Kuramı: Tarihyazımı Yeni Tarihseicilik ve Roman**. Ankara: Evin Yayıncılık.
- Orgel, Stephen. (1975) **The Illusion of Power: Political Theater in the English Renaissance**. Berkeley: University of California Press.
- Said, Edward W. (1994) **Kültür ve Emperyalizm**. Çev. Necmiye Alpay. İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Urhan, Veli. (2000) **Michel Foucault ve Arkeolojik Çözümleme**. İstanbul: Paradigma Yayıncılık.